

Väikeveekogude inventuur 2021

LIFE-IP projekt „Loodusrikas Eesti“

Tegevus C3

Riinu Rannap

Elin Soomets

Maarja Vaikre

Tartu 2021

LIFE-IP ForEst&FarmLand
LIFE18IPE/EE/000007

Sissejuhatus

Käesolev aruanne on jätkuks 2020. aasta väikeveekogude inventuuri aruandele. 2021. aastal viidi väikeveekogude inventuur läbi Jõgevamaal Vooremaa MKA-I ja Tartumaal Pangodi MKA-I. Mõlemad alad jäävad nii mudakonna kui harivesiliku levila piiresse. Kui Pangodi MKA-I on mudakonna ja harivesilikku varem leitud, vastavalt 2011. ja 2014. aastal, siis Vooremaa MKA-I pole nende liikide esinemine teada. Lähimad teadaolevad mudakonna ja harivesiliku leiukohad jäävad Vooremaa MKA-st ca 2-3 km kaugusele. Mõlemal kaitsealal toimus väikeveekogude kahepaiksete inventuur, mille käigus hinnati ka väikeveekogude seisundit ning nende taastamispotentsiaali. Igas taastamiseks välja valitud ja maaomaniku kooskõlastuse saanud veekogus tehakse taastamistöodele eelneval kevad-suvel ka vee-suurselgrootute inventuur, et välja selgitada kaitsealuste liikide esinemine ning võrrelda seda taastamisele järgneva ajaga.

Aruanne väljendab töö autorite seisukohta ja ei ole siduv Euroopa Liidu LIFE programmile.

Metoodika

Inventuuriks välja valitud väikeveekogude esialgne valik tehti enne väitöid Maaameti ortofotosid ja põhikaarti kasutades. Välitööd, mille põhjal valitakse välja puhastamist/taastamist vajavate väikeveekogud, toimusid 2021. aasta mai lõpus ja juuni alguses. Kõigis Vooremaa ja Porkuni MKA-I asuvates taastamispotentsiaali omavates väikeveekogudes tehti kindlaks kahepaiksete liigiline koosseis. Selleks kasutati nii vaatlusandmeid (veekogu ümbruses märgatud kahepaiksed) kui ka vastsete kahvapüüki. Kahvatõmbeid tehti igas veekogus, olenevalt selle suuruselt, 5-15 minutit hõlmates kõik erinevad veekogu osad: nii kaldaäärsed alad kui veekogu taimestunud- ja taimestumata osad. Lisaks otsiti veetaimede lehtedest vesilike mune. Kõigi püütud/leitud kahepaiksete ja nende erinevate arengustaadiumite (kudu, vastne, noorloom, täiskasvanu) liigiline kuuluvus määrati koha peal ning seejärel lasti isendid samasse veekogusse tagasi, kust nad leiti/püüti. Iga veekogu kohta täideti ka spetsiaalne andmevorm, kuhu märgiti nii veekogu asukoht (GPS koordinaadid), seisund, leitud kahepaikseliigid kui ka vajalikud kaitsekorralduslikud tegevused.

Tulemused

Vooremaa MKA

Jõgevamaal on teadaolevaid mudakonna ja harivesiliku leiukohti säilinud väga vähe. Varasemalt pole Vooremaa kaitsealalt, kus pisteline kahepaiksete uuring toimus 2010. a. (inventeeriti 7 väikeveekogu), mudakonna ega harivesilikku leitud. Kuna lähimad harivesiliku ja mudakonna leiukohad asuvad Vooremaa MKA-st 2-3 km ida pool, andis see alust arvata, et nende liikide väikesearvulised asurkonnad võiksid olla säilinud ka kaitsealal.

2021. aastal inventeeriti Vooremaa MKA-l 49 väikeveekogu. Suur osa kaitsealast on kaetud ulatuslike põllumassiividega ning tugevalt kuivendusest mõjutatud. Seetõttu leidis siin looduslike märgalaid väga vähe (joonis 1). Enamus inventeeritud väikeveekogudest moodustasid tiigid (78%). Mitmed väikeveekogud (33%) olid hävinud (kraavitatud, kinni aetud; joonis 2) või kaladega asustatud. Uuritud väikeveekogudest leiti viit liiki kahepaikseid: tähnikvesilikku, harilikku kärnkonna, rohukonna, rabakonn ja tiigikonna. Mudakonna ega harivesilikku uuritud väikeveekogudest ei leitud. Kõige sagedasem kahepaikseliik oli tähnikvesilik, keda leiti 55% uuritud veekogudest, järgnesid harilik kärnkonn ja tiigikonn keda leiti võrdset 22% veekogudest.

Joonis 1. Üks väheseid looduslikke märgalaid Vooremaa MKA-l, Luual.

Kuna Vooremaa MKA-lt projekti sihtliike – mudakonna ega harivesilikku ei leitud, siis puudub võimalus nende liikide seisundi parandamiseks. Sellest tulenevalt teeme ettepaneku asendada Vooremaa MKA teiste, intensiivsest põllumajandusest mõjutatud, kaitsealadega kus mudakonna ja/või harivesiliku esinemine on teda või mille lähedusest neid liike on leitud. Pakume asendusalaena välja Alatskivi MKA Tartumaal (lähim teadaolev mudakonna leiukoht on ca 2 km kaugusel Rootsikülas); Ropka-Ihaste LKA Tartumaal, kus mudakonna esinemine on kindlaks tehtud (viimane mudakonna leid pärineb 2021. aastast); Järni HA Lääne-Virumaal, kus nii mudakonna kui harivesiliku teadaolevad leiukohad jäävad ca 2 km kaugusele ning Otepää MKA Valgamaal, kus leidub nii harivesiliku kui ka mudakonna asurkondi.

Joonis 2. Kinniaetud tiik Vooremaa MKA-l.

Pangodi MKA

Pangodi MKA-l oli enne 2021. aasta inventuuri leitud harivesilikku (2014.a.) ja mudakonna (2011.a.). 2021. aasta inventuuri käigus uuriti 13 väikeveekogu, millest 7 olid enamasti kinnikasvanud looduslikud märgalad (joonis 3) ning 6 tiigid. Inventuuri käigus leiti uuritud väikeveekogudest kokku nelja liiki kahepaikseid: tähnikvesilikku, harivesilikku, harilikku kärnkonna ja tiigikonna.

Joonis 3. Kinnikasvanud märgala Pangodi MKA-l.

Seejuures leiti harivesilikku 39% veekogudest. Paraku oli enamus uuritud veekogudest kas eutrofeerunud või kinni kasvanud, mistõttu on siinse harivesiliku ja loodetavasti ka veel säilinud mudakonna asurkondade seisundi parandamiseks väga oluline väikeveekogude kvaliteeti tõsta ning mõned kinnikasvanud või kuivendatud väikeveekogud taastada (joonis 4; tabel 1).

Joonis 4. Kuivendatud märgala, mis vajaks taastamist.

Tabel 1. Taastatud ja taastamist vajavad veekogud projektialadel

Natura 2000 ala	Taastamise sihtliik	Taastatavad veekogud	2021. a. taastatavad veekogud
Luiste HA	harivesilik	-	4
Kõrvemaa MKA	harivesilik	-	4
Mädapea tammiku HA	harivesilik	-	9
Porkuni MKA	mudakonn/ harivesilik	-	4
Mõdriku-Roela MKA	mudakonn/ harivesilik	16	-
Räpina poldri HA	mudakonn	7	-
Lüübnitsa HA	mudakonn	13-15	-
Porkuni MKA	mudakonn/ harivesilik	9	-
Vooremaa MKA	-	-	-
Võimalikud asenduslad:			
Järni HA	mudakonn/ harivesilik		
Alatskivi MKA	mudakonn	Kokku 32-34	
Ropka-Ihaste LKA	mudakonn		
Otepää MKA	mudakonn/ harivesilik		
KOKKU		79	21

